

кримінальна відповідальність повинна встановлюватися з обтяжуючими обставинами.

Отак із ч. 2 ст. 263 чинного КК України потрібно виключити слова кинджали, фінські ножі, що як ми вважаємо, безумовно не вплине на збільшення кримінальних правопорушень із застосуванням ножів.

Список використаних джерел

1. Результати дослідження «Незаконний обіг і використання зброї в Україні у 2020 році» URL: <https://censs.org/illcit-arms-2020/>

2. Про основні критерії визначення холодної зброї. URL: https://zbroya.info/uk/blog/17140_pro-osnovni-kriteriyi-viznachennia-kholodnoyi-zbroyi/

3. . Кіріленко Ф., Загорулько А. Незаконний обіг зброї і стан боротьби зі злочинами, вчиненими з її використанням. Національний юридический журнал: теория и практика. 2017. С. 121. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/6/part_2/26.pdf

4. Кобилянський О.Л. Холодна зброя: аспекти декриміналізації. URL:

<http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/3605/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3%20%D0%9B%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf>

5. Право громадян зберігати і носити зброю. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%8F%D0%BD_%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B3%D0%B0%D1%82%D0%B8_%D1%96_%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B8_%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%8E

Щурат Тарас Григорович,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НПУ

Проведення оперативно-розшукових заходів – це необхідність для здобування первинної оперативної інформації та фіксації злочинних дій які мають прихований характер. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України виявив низку проблемних питань у діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України.

Отримана працівниками оперативних підрозділів НПУ первинна інформація, не містить ознак усіх елементів складу злочину – тобто може йтися про суб'єктивну думку оперативного працівника про можливу наявність ознак злочину, а не власне ознак злочину. Враховуючи це, перш ніж уносити дані до Єдиного реєстру досудових розслідувань, необхідно проведення оперативної перевірки, тому оперативні підрозділи НПУ до моменту реєстрації проводять певні дії, передбачені ст. 8 чинного Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1]. Необхідність проведення таких дій регламентовано як чинним Кримінальним процесуальним кодексом (КПК) України [2] так і низкою підзаконних актів – наприклад, Наказом Генерального прокурора № 289 від 30 червня 2020 р. «Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення» [3].

Існує декілька проблемних питань та щодо регламентації оперативно-розшукової діяльності, що зумовлює необхідність визначення особливостей правової регламентації проведення оперативно-розшукових заходів на стадії до початку кримінального провадження, та реалізації прав оперативних підрозділів при проведенні досудового розслідування в рамках негласних слідчих (розшукових) дій.

По перше: на етапі оперативного (ініціативного) пошуку здійснюються заходи, спрямовані на отримання первинної інформації. Правовою підставою для проведення цих оперативно-розшукових заходів є ст. 7 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» [1], яка зазначає, що оперативні підрозділи в межах своїх повноважень зобов'язані вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів, викриття причин та умов, які сприяють учиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень. Разом з тим у ч. 2 ст. 7 зазначено, що в разі виявлення ознак злочину оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, у яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачено КК України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України. Зрозуміло, що у випадку, коли оперативним підрозділом виявлено саме фактичні (підтверджені) дані про вчинення кримінального правопорушення, а не окремі ознаки злочину, то здійснюється передача їх до відповідного органу досудового розслідування. Тому оперативні заходи здійснюються виключно шляхом особистого пошуку, застосування негласних співробітників та використання оперативних обліків;

По друге: у разі наявності достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про злочини, що готуються, та осіб, які готують учинення злочину. Правовою основою у цьому випадку є ст. 8 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність». Практика свідчить, що права, зазначені в пунктах, у яких присутнє посилання на конкретну статтю КПК, можуть бути реалізовані виключно шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Тобто в процесі оперативного пошуку, перевірки первинної інформації, а також у процесі оперативної розробки осіб, які готують злочин, можуть реалізовуватися виключно права оперативних підрозділів, зазначені в пунктах ст. 8 указанного Закону. Проведення цих заходів повинно регулюватися також підзаконними нормативними актами;

По третє: якщо інформація про злочин, що готується, або особу, яка готує вчинення злочину підтверджується. Правовою основою в цьому випадку є ст. 6 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», яка прямо вказує на можливість здійснення оперативно-розшукових заходів, а також ст. 9, відповідно до якої оперативно-розшукова справа (ОРС) заводиться на особу, яка підозрюється в підготовці до вчинення злочину, щодо невстановлених осіб, які готують учинення злочину, а також щодо осіб, стосовно яких є дані про участь у підготовці до вчинення злочину – до встановлення та фіксації фактичних даних про протиправні діяння, відповідальність за які передбачено Кримінальним кодексом (КК) України;

По четверте: коли оперативно-розшукові заходи виконуються після реєстрації в Єдиному реєстрі досудових розслідувань у рамках кримінального провадження під час здійснення негласних слідчих (розшукових) дій [4, с. 122]. За наявності всіх необхідних підстав та доручення слідчого оперативний підрозділ реалізовує своє право шляхом проведення, наприклад, оперативно-технічних заходів. Крім цього, ч. 3 ст. 8 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає можливість проведення оперативно-розшукових заходів за рішенням керівника органу, оперативного підрозділу або його заступника, уповноваженого на здійснення оперативно-розшукової діяльності, з повідомленням про прийняте рішення прокурора. Надалі протокол та матеріальні носії секретної інформації, отриманої під час здійснення оперативно-розшукових заходів, може бути розсекречено та передано до органів досудового розслідування чи суду в разі наявності в них фактичних даних, які може бути використано в кримінальному провадженні: як підстави для порушення кримінального провадження або проведення невідкладних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

В ході розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів є низка проблемних питань, що впливають на ефективність оперативно-розшукової діяльності, а саме:

- в ст. 8 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» зазначено права оперативних підрозділів, у більшості з яких є посилання на конкретну статтю гл. 21 КПК України, що фактично означає можливість реалізації цих прав виключно в рамках кримінального провадження;

- інформація про підготовку до вчинення злочину потребує підтвердження, у тому числі шляхом проведення спеціальних технічних заходів. Водночас закони визначають можливість їх проведення практично тільки в рамках кримінального провадження;

- оперативні підрозділи повинні здійснювати оперативний пошук ознак латентних злочинів, але у зв'язку з відсутністю явної, відкритої інформації про їх учинення, процес їх виявлення потребує застосування ряду оперативно-розшукових заходів. Разом з тим, закон не регламентує можливості їх проведення в рамках оперативного пошуку.

Сучасна нормативно-правова регламентація оперативно-розшукової діяльності перетворила співробітників оперативних підрозділів НПУ на «кур'єрів» навіть у тих випадках, коли вони самостійно виявили тяжкий злочин і провели значний об'єм роботи. В цих випадках вони не мають права ініціювати проведення конкретних НСРД (оскільки це прерогатива слідчого), а також проводити оперативно-розшукові заходи (оскільки почато кримінальне провадження) для фіксації злочинних дій.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

2. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні / за загальною редакцією Чернявського С. С. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 1288 с.

3. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: наказ Генеральної прокуратури України від 30 червня 2020 р. № 289.

4. Основи оперативно-розшукової діяльності в Україні: навчальний посібник / В. В. Аброськін, С. В. Албул, С. О. Єгоров, Є. В. Поляков, І. Л. Форнальчук, Т. Г. Щурат; За заг. ред. В. В. Аброськіна. Одеса : ОДУВС, 2020. 290 с.